

Т.М. Летута, канд. техн. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

Т.В. Фролова, асп. (*ХДУХТ, Харків*)

ЗАСТОСУВАННЯ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПРОБЛЕМНИХ ЛЕКЦІЙ

У закладі вищої освіти при усному викладі навчального матеріалу в основному використовуються словесні методи навчання. Серед них важливе місце займає вузівська лекція. Лекція виступає в якості ведучої ланки всього курсу навчання і являє собою спосіб викладу об'ємного теоретичного матеріалу, що забезпечує цілісність і завершеність його сприйняття студентами.

Однак традиційна вузівська лекція має ряд недоліків, які обумовлені наступним:

1. Лекція привчає до пасивного сприйняття чужих думок, гальмує самостійне мислення учнів.
2. Лекція відбиває прагнення до самостійних занять.
3. Лекції потрібні, якщо немає підручників або їх мало.
4. Одні слухачі встигають осмислити, інші – тільки механічно записати слова лектора.

Якщо в традиційній лекції використовуються переважно роз'яснення, ілюстрація, опис, наведення прикладів, то в проблемній – всебічний аналіз явищ, науковий пошук істини. Проблема лекція спирається на логіку послідовно модельованих питань або пред'явлення проблемних завдань. Проблема ситуація – це складна суперечлива обстановка, створювана на заняттях шляхом постановки проблемних питань (вступних), що вимагає активної пізнавальної діяльності учнів для її правильної оцінки і рішення.

Уміння вирішувати проблеми є найважливішою ключовою компетенцією, необхідної людині в будь-якій сфері його діяльності і повсякденному житті. Якщо учні оволодіють вміннями вирішувати проблеми, їх цінність для організацій, де вони будуть працювати, багаторазово зростає, крім того, вони придбають компетенцію, яка стане в нагоді їм в перебігу всього життя.

Важливість даної компетенції для роботодавців обумовлена тим, що:

– більшість сучасних підприємств зацікавлені в кадрах, здатних приймати на себе відповідальність і працювати самостійно. Щоб зробити це, людям необхідно вміння виявляти проблеми і пропонувати

рішення, тобто якраз те, що є основою ключового вміння вирішувати проблеми;

- уміння вирішувати проблеми є ключовим аспектом управління якістю;

- концепція безперервного вдосконалення заснована в першу чергу на здатності людей аналізувати свою діяльність;

- вирішення проблем не є прерогативою діяльності окремого працівника – колектив також повинен вміти спільно вирішувати проблеми.

У ході вирішення проблеми учні: поглиблюють свої знання з конкретного питання; розвивають вміння вирішувати проблеми, застосовуючи принципи і процедури (теорію); розвивають соціальні та комунікативні вміння. Слід звернути увагу на те, що не кожна лекція і не з кожного предмету може бути побудована як інтерактивна. Це вирішує лектор з урахуванням доцільності використання інтерактивних методів та інноваційних технологій навчання для викладання конкретного курсу та теми. Як будь-яка інша, інтерактивна лекція містить постановку навчальної мети, визначення актуальності теми, що вивчається, виклад навчального матеріалу за окремими питаннями, застосування міжпредметних зв'язків, визначення професійної спрямованості, відповіді на запитання студентів, підведення підсумків та ін. На відміну від традиційної, інтерактивна лекція зводить до мінімуму монолог викладача, а надає перевагу діалогу лектора і студента, під час якого студенти поступово набувають необхідних знань. Але створює систему нової інформації і знань студентів шляхом активізації самостійної роботи студентів. Лектор ставить проблему перед студентами і особисто допомагає їм самостійно працювати в напрямку її розв'язання, консультує в поетапному пошуку рішення.

Таким чином, на лекції проблемного характеру слухачі знаходяться в постійному процесі «співмислення» з лектором, і в кінцевому підсумку стають співавторами у вирішенні проблемних завдань. Все це приводить до хороших результатів, оскільки, по-перше, знання, засвоєні таким чином, стають надбанням слухачів, тобто в якійсь мірі знаннями-переконаваннями; по-друге, засвоєні активно, вони глибше запам'ятовуються і легко актуалізуються (навчальний ефект), більш гнучкі і мають властивість переносу в інші ситуації (ефект розвитку творчого мислення); по-третє, вирішення проблемних завдань виступає своєрідним тренажером в розвитку інтелекту (розвиваючий ефект); по-четверте, подібного роду лекція підвищує інтерес до змісту і підсилює професійну підготовку (ефект психологічної підготовки до майбутньої діяльності).